

5. 5 Chudoba a bratská láska

Nielen príbytky, ale aj životný štýl ranej reformy dýcha duchom najväčšej chudoby: kapucín disponoval jedným habitom z drsnej látky s povrazom a plášťom, k tomu spodkami a košeľou, sandálami na nohách a breviárom, regulou, pravidlami ako i vreckovkou vo vrecku. Kapitula v Albacine prestrela bratom na obed ovocie, chlieb a vodou riedené víno. Mnohí bratia žili aj mimo ranofrantiškánskych období pôstu vegetariánsky. Niekoľkí mali tendenciu vo svojej prísnosti osobného života napodobňovať starých púštnych otcov. Typicky o tom hovorí dualistický obraz o svete z rôznych asketických praktík so svojimi nepriateľskými črtami voči telu. Predstavení sa pritom usilovali asketických príliš horlivých bratov zdržať pred excesmi a v spoločných zvykoch zachovať zdravú mieru. Prví bratia zapôsobili na ľud ako kajúcnici. Bratia sa usilovali napodobňovať Františka nielen v radikálnej chudobe, ale aj v „materinskej láske a starostlivosti“ o spoločníkov.

2752 Vonkajšia chudoba ovplyvňuje tri oblasti: bývanie, obliekanie a stravovanie.

(Bernardino III, 77)

2754 [Franz Tittelmans] nadovšetko chválil príkaz chudoby. Nazýval ju Altissima Paupertas [najvyššia chudoba] a základ rádu ako i každej čnosti. [Je vraj] ostrým nožom, ktorý Božím služobníkom odoberie alebo odreže každú prekážku, ktorá by ich mohla hať alebo spomaľovať na ceste k dokonalej kontemplácii. V nej spočíva, podľa jeho názoru, cieľ rehoľného života. Chudoba tohto druhu nie je vraj daná svetu od človeka, ale od Ježiša Krista, milovaného Božieho Syna a zanechaná Cirkvi, jeho neveste, ako závet.¹

(Bernardino III, 173-174)

2755 Niekoľko mesiacov pred veľkým, celkovým hladomorom, ktorý vypukol r. 1570, sa vydal gvardián usadlosti v Neapole na návštevu k pápežovmu nunciovi pochádzajúcemu z provincie Cremona. Nuncius vravel gvardiánovi, že sa hlási veľký hladomor a nech robí všetko pre to, aby vytvoril zásobu obilia. Gvardián odpovedal, že [bratia] vraj nepoznajú zvyk vytvárať si zásoby obilia, ibaže zvykli o chlieb žobrať. [...] Vraj sa neobáva, že im bude dačo chýbať. Nuncius na to odvetil: „Veľká je vaša viera!“ Gvardián dodal: „Cítíme sa zabezpečené, lebo Kristus ako i František nám to prisľúbili“. A skutočne: keď hladomor prepukol vo všetkej svojej hrôze tak, že človek videl na uliciach Neapola samých vyhladovaných ľudí, kapucínom chlieb nechýbal, hoci tvorili veľkú rodinu 50 bratov.

(Mattia V, 328-329)

2757 Keď sa vtedy zhromaždila oná malá kapitula v biednej ruine Albacina, rozprávali mi otcovia o tom, ako nemali nič na jedenie okrem pár plodov ovocia, trochu chleba a za poškodený pohár vína; v onom skromnom príbytku totiž našli jeden pohár bez stopky a z neho všetci pili.

2779 Pretože v počiatočnom období nebolo pri tých nemnohých obydlích záhrad a bratia mali niekedy potrebu jesť zeleninu, išli o ňu žobrať alebo vyhľadávali na poliach divorastúce bylinky. Keď sa s nimi v rukách vrátili do obydli, zhromaždili sa všetci s

¹ Obraz a teológia chudoby živo pripomínajú „Sacrum Commercium“.

veľkou radosťou a spoločne ich jedli z jedného veľkého taniera alebo umývadla. Všetci pili z jedného jediného pohára.

(Bernardino II, 290. IV, 20)

2780 Čo sa týka pitia vína, boli krajne zdržanliví; riedili víno vodou až natoľko, že sa dalo hovoriť skôr o vode s trochou vína než o víne s vodou.

(Mario 1,263)

2783 [Bernardino d'Asti] sa snažil v kongregácii dobre zasadiť a zakoreniť svätú chudobu; avšak pritom sotva musel vynaložiť nejaký tlak, no skôr naliehať na mieru a rozlišovanie, aby jej zachovávanie bolo trvalé a [mohlo sa opierať] o zdravie a dobro bratov. Preto nariadil, že polievky sa majú okoreniť, aj keď len trochu. Lebo bolo prikázané každému bez výnimky, aby uvaril (jedlo) bez korenia alebo úplne bez soli.

(Paolo VII, 246)

2758-59 Na svojich cestách nenosil so sebou [Francesco da Jesi] nič na jedenie a ešte chcel, aby to robil aj jeho spoločník. Vzal so sebou jedine chlieb, ak viedla cesta oblasťami, kde sa nedal zohnať. – Na jeho cestách sa stalo, že [Fra Girolamo da Montefiore] a jeho spoločník dostali chlieb pre svoje potreby a na spiatocnej ceste stretli chudobných, ktorým podarovali tento chlieb, pričom potom oni sami ostali hladní. Keď bol potom generálnym predstaveným, zakázal spoločníkom brať so sebou všetko ako napríklad chlieb, víno, ovocie, cibuľu a podobne [...]. Za týmto účelom kontroloval bratom tašky a batožinu, aby preveril, či nenesú so sebou lepšie jedlá [...]. Raz sa prihodilo, že bol so svojim spoločníkom na cestách v štáte Urbino. U chudobných roľníkov vyžobrali jedlo, dostali však len zopár biednych kúskov chleba. Keď sa potom usadili jesť, povedal svojmu spoločníkovi s obrovskou radosťou: „Teraz urobme, ako urobil svätý otec František. Pozrime sa, kto z nás dostal viac!“ Tak obaja dali dokopy kúsky chleba, ktoré dostali, a vychutnávali si jedlo.

(Mattia VI, 126. 350)

2761 V čase kapituly, keď [bratia] menili svoje miesta alebo šli na cesty, nenašiel by si nikoho, kto by bol niesol so sebou tašku, okrem kazateľov. Z týchto mali niekoľkí malú tašku s niekoľkými malými knihami² [...]. Chlieb nosievali zvyčajne v rukávoch. Keďže náš Pán povedal apoštolom, aby si nebrali so sebou palicu, malo niekoľko starých, ktorí boli na to odkázaní, so sebou namiesto palice trstinu.

(Bernardino IV, 38)

2765 Čo sa týka odevu, obliekala sa takmer celá kongregácia jednou hrubou látkou zhotovenou z vlny obnoseného vzhľadu; nazývala sa ‚arbascio‘ a patrila k najlacnejším, aké sa dali nájsť. Ak sa nedala táto ‚arbascio‘ zohnať, obliekali sa do látky, ktorú nosili aj sedliaci.

2768 Bolo na počudovanie, ako dobre vylepšovali záplatami látky, ktoré boli tak zlé, že sotva vydržali jeden rok, a takto ich nosili štyri roky. Mnohí bratia sa v horlivosti za svätú chudobu uspokojili počas 14 až 16 rokov s jedným jediným odevom.

2770 V čase zimy nosili zvyčajne sandále zhotovené z kúskov kože, ktoré našli na cestách alebo v obchodoch a zošili ich dokopy.

(Bernardino IV, 15 und 155)

² Porov. Albacina č. 22; Konštitúcie z r. 1536, č. 116

2771 Mnoho ráz bratia vravievali: „Brat Pietro,³ nerobte tak, aby ste neochoreli!“ On na to zakaždým odpovedal: „Ježiš Kristus pre mňa neochorel, ale zomrel. Kedy asi odčiním toľké hriechy?“

2774 [Peter Portugalec]⁴ bol od Pána, Boha obdarovaný veľkou jednoduchosťou. Keď rozprával, tak zväčša o pôste a pokání. V noci nespal dlhšie ako tri až štyri hodiny; zvyšný čas trávil skutkami sebazapierania a v modlitbe. Často vravel: „Veľké veci konali starí otcovia! [...] Toto úbohé telo je najväčším nepriateľom, ktorého mám; keď vyhrám bitku a podmaním si tohto môjho nepriateľa, tak som nedokázal málo.“

2775 „Vedzte, že z nestriednosti pochádza všetko zlo, ale zo zdržanlivosti všetko dobro. Pokiaľ rehoľníci pestovali striednosť a kontempláciu, boli [rády] stále plné svätých mužov, ktorí dokázali konať aj zázraky“.⁵

2788 Nebolo vidno žiadneho [brata], ktorý by mal zdravú farbu pokožky na tvári. Častejšie som počul vraviť: „Človek veľmi dobre vie, že konajú tvrdé pokánie, lebo všetci sú úplne bledí.“ Iní vraveli: „Čo si myslíš, čo sú títo bratia? Všetci boli vo svete veľkými mužmi: vojakmi, náčelníkmi, vrahmi a zločincami: uponížili sa a zobrali na seba takéto pokánie. Boh nech im dá vytrvalosť! Človek nikdy nevidel na tomto svete taký poľutovaniahodný život. Všetci sú strávení svojimi námahami a jedia len tak málo, sotva trochu chleba a vody. Títo muži sú vyvolení pre večný život; Boh ich obrátil, lebo chce, aby sa zachránili“.

(Bernardino III, 136. 302. 330; IV, 157-158)

2800 [Bernardino d’Asti] nedokázal zle zmýšľať o dajakom človeku. Keď ho dakto informoval o chybe iného, vždy odpovedal: „Viete, aký mal úmysel? Nie som si istý, či to bola naozaj chyba (difetto). Azda to urobil kvôli niečomu (effetto), čo nepoznáme.“

2802 [Antonio zo Sicílie] veľmi trpel, keď počul zle hovoriť o svojom blížnom. Zakaždým vravel: „Brat môj, nehovorte to, nehovorte to! Vedzte, že ten, o ktorom hovoríte, je vaším bratom a je oveľa svätejší než ja.“

2806 Často, keď sa takmer míňal chlieb, podávali si ho navzájom a vraveli: „Vy potrebujete väčšie sústo, vy potrebujete viac jedla; mne postačí tento kúsok, ktorý by vám nestačil.“ Iný odpovedal: „Ja som mladý a dokážem viac vydržať.“

(Bernardino IV, 157-158; III, 188. 47; IV, 154)

2810 Keď jeden z nich ochorel, bol gvardián prvým, ktorý sa o neho staral, a všetci bratia prejavovali toľko láskavosti a dobroty, ktoré sotva dokáže dať matka zaobchádzajúca tak láskavo a milo so svojím malým synom.⁶

2812 Brat Francesco [da Torri] slúžil úbohým chorým s neopísateľnou láskou. Zvykol hovoriť: „[...] Ak sa Bohu páči, že slúžime malomocným a iným chorým, nech sú akokoľvek hriešni, o čo viac sa mu páči, že slúžime svojim chorým bratom, ktorí sú rehoľníci a Boží služobníci?“

2816 Sluha Boží [Alberto da Napoli]⁷ mal veľký súcit s chorými. Keď sa raz opäť staral o chorého a nemal mu dať čo jesť, zobral sa do lesa a nastavil tam dve pasce. A

³ Pietro da Norcia, bližšie neznámy klerik.

⁴ Kňaz, zomrel v Ríme r.1567, potom čo 10 rokov slúžil v Nemocnici sv. Giacoma degli Incurabili.

⁵ Výpoveď Liberalina da Colle di Val d’Elsa, ktorý bol pôvodne observantom, potom reformovaným konventuálom, okolo r.1535 prestúpil ku kapucínom.

⁶ Výchovný zámer kronikára je zjavný. Idealizujúce rozprávanie nabáda radikálne žiť podľa reguly (BReg 6).

⁷ Potom ako vojak bojoval v Uhorsku za kráľa Karola V. proti Turkom, sa v 40.roku života stal kapucínom. Zomrel ako laický brat r.1551.

zakaždým, keď vyšiel, našiel tam chytené dva drozdy. Zázrak! Nebol totiž čas drozdov a v celej dedine nebolo vidieť ani jedného. Vždy, keď ich doniesol domov, ukázal ich s veľkou radosťou bratom a s tichým úsmevom pripravil z nich chorému jedlo. V tomto človek spoznal Boží zázrak ako uznanie veľkej lásky, ktorú prejavil jeho sluha brat Alberto. (Bernardino IV, 153-154.441.310-311)

2815 Celá tvrdosť brata Giustina [da Panicale] bola zmiernená láskou [...]. Nazbieral veľa skúseností v infirmáriu u otcov žobravých. Pripojil sa k jednému kňazovi, aby pomáhal nakazeným počas moru, ktorý vtedy postihol Taliansko. Spoločník im vysluhoval sviatosti a dodával odvahy; brat zas čistil ich rany uhlím a ošetroval ich; keď zomreli, pochovával ich.

(Paolo VII, 528)

2817 Len čo zbadali, že sa blížia bratia, ktorí boli na cestách, išli im naproti a pozdravili ich s veľkou radosťou, objali ich a pobozkali bozkom pokoja a prejavili im toľko lásky, až sa všetci javili ako skutoční bratia. Prijali ich so všetkou starostlivosťou a starali sa, pokiaľ mohli, o všetky ich potreby. Ak putovali ďalej, odprevadili ich kúsok.

(Mario 1,265)

2818 Keď sa bratia blížili nadohľad k nejakému ich obydlíu, trikrát hlasno volali: „Ježiš!“ Bratia im z miesta odpovedali rovnakým spôsobom: „Ježiš!“ Neraz vyšli prichádzajúcim naproti a objali ich s takou láskavosťou, až si chvíľu ostali v náručí a kvôli slzám nedokázali povedať ani slovo.⁸

(Bernardino IV, 186)

2828 Hoci bol [Bernardino da Monte dell'Olmo]⁹ vysoko učený, nikdy nepovedal ani len slovo po latinsky. Konal tak z pokory. Keď raz počul diskutovať jedného významného muža s lekárom, nutkalo ho zapojiť sa a argumentovať. Videl som, ako sa [k nim] priblížil, ale hneď sklonil hlavu a rýchlo šiel ďalej. Potom sa zdôveril bratovi Rufinovi da Borgo: „S Božou milosťou som prekonal pokušenie; brat Osol chcel ukázať, že je vzdelaný“.

(Bernardino III, 64)

2835 V tomto čase sa volili v našej kongregácii jednoduchí predstavení. Bratia nemali zámer byť vzdelaní, ale chceli byť zduchovnelými a horlivými v dodržiavaní reguly [...]. Z tohto dôvodu bola väčšina [zvolených] jednoduchými kňazmi alebo laikmi. Sám Boh prispieval k tejto jednoduchosti tak veľmi, že podriadení boli oveľa spokojnejší, keď stáli pod vedením jednoduchších než pod vedením nevšímavých, ktorí oslavovali seba samých.

(Bernardino IV, 9-10)

2837 Tí, ktorí vedú, nesmú prestať byť otcami tým, ktorí sú im zverení, a majú ich považovať za milých synov, milovať ich a objať.

(Mario 1,377)

⁸ Správa sa javí byť kvôli obdobiu prenasledovania dôveryhodná (porov. II, 250 o Matúšovi z Bascia), keď tu kronikár štylizuje aj modelové správanie.

⁹ Bernardino da Montolmo (1565) prestúpil od konventuálov do kapucínskej provincie Marky s povestou vynikajúceho učenca a rečníka. Poznal filozofiu a teológiu Johanna Scota natoľko dôverne, že ho nazývali jeho „dušou“. Po úradoch v domovskej provincii pôsobil mnoho rokov vo vedení rádu (generálny definítor 1536- 38 a 1543-58)